

A ki szereti szűkebb pátriáját, róla beszélve szívesen kezdi „leg”-gel a mondanivalóját, s már a köztudatba ment, hogy van legszebb fekvésű, legmelegebb éghajlatú, legtöbb műemlékkel büszkélkedő, legtöbb hírességet nevelő stb. stb. városunk, sőt községünk is. Vannak „leg”-ek Budapesten is, a kerületi lokálpatrióták fejből sorolják ezeket.

Ezúttal két olyan kerületet kerestünk fel, amelyekben valóban bőven akadnak „leg”-ek, pozitív és negatív értelemben egyaránt. Bevezetőben csak annyit: a leggyorsabban fejlődő és a területileg legnagyobb kerületről lesz szó az alábbiakban.

Néhány „leg” Dél-Budáról

Nem találós kérdéseket kívánunk feltenni, bár csábít a párhuzam: az elsőként említett kerület ugyanis éppen a múltjára jelenére vonatkozó kérdésekre adott feleleteivel nyert egy óvodát. Bizonyára sokan emlékeznek még a televízió „Fekete-fehér” című kerületi vetélkedőjére, amelynek fő díja egy óvoda volt. Azt viszont bizonyára kevesebben jegyezték meg, hogy a nyereményintézmény Lágymányoson, vagyis a XI. kerületben épült fel.

Hogy miért éppen a XI. kerületiek tudnak (legyünk egészen tárgyilagosak: tudtak néhány évvel ezelőtt) legtöbbet szűkebb hazájukról — nehéz lenne kideríteni. Annál is inkább, mert a mai lakosságnak nagyobb fele „bevándorolt”, a jelenlegi csaknem 170 ezer lakos közül csaknem száz ezer az utóbbi 30 évben költözött (vagy születte) a kerületbe.

Ezzel elértünk a második „leg”-hez: a XI. kerületnek van a legtöbb új lakosa. Ami egyet jelent azzal, hogy itt épült és épül a legtöbb új lakás. Részletek helyett csak annyit: elkészült a Lágymányosi, befejezéséhez közeledik a Kelenföldi lakótelep, a Fehérvári úton 1975 végéig 15 ezer ember kap lakást, további 8—10 ezer az örmezel lakótelepen, s még nem is soroltunk fel mindent. Így lett a XI. kerület Budapest legnépesebb kerülete — 1960-ban még az ötödik helyen állt.

Az új lakásokba sok fiatal házaspár is költözött, s ehhez kapcsolódik egy újabb „leg”: itt épült a legtöbb új óvoda az utóbbi években.

Vannak kétséges „leg”-ek is: a kerület külső részén, Kamaraerdőnél és Sasadon, gyönyörű környezetben csak úgy kínálják magukat a telkek a hétvégi házak építésére. Eppen ezért — talán — itt épült a legtöbb engedély nélküli házikó. Van ezek között olyan is, amely tulajdonosa izlését dicséri, s mert nem rontja a táj képét, utólag bizonyára megkapja a fennmaradásához szükséges engedélyt. De jócskán akad torz építmény is, amelyet — közkívánatra, de a tulajdonos bosszúságára — előbb-utóbb le kell bontani.

Annál is inkább, mert a XI. kerületben ér be a legtöbb városnéző turista Budapestre. Tavasztól őszi árának a gépkocsik Ausztria és Jugoszlávia, Győr és a Balaton felől. Az első, amit Budapesten meglátnak: az Osztapenkő-szobor. Itt kezdődik Budapest belterülete.

S ha már a szoborról szó esett, lépünk vissza az időben egy-néhány évtizedet. A mai XI. kerület főbb útjai, utcái az 1930-as, 40-es években alakultak ki, az akkori kormányzat nyílt politikai terveinek megfelelően: elsősorban középszintű állami és fővárosi

tisztviselők, katona- és rendőrtisztek idetelepítése volt a cél. A kerület 1935-ben alakult az I. kerület déli részéből, először Kelenföld—Lágymányos néven, röviddel később (állítólag a kerület lakóinak kérésére) Szent Imréről nevezték el. A legforgalmasabb út és annak közepén a körtér Horthyról kapta nevét.

1945-ben az utat Bartók Béláról, a körteret Móricz Zsigmondról nevezték el, a kerület régi nevét megszüntették — újat viszont mindmáig nem kapott. Talán — ha egyszer erre is sor kerül — valami fantázianevet kell adni neki, hiszen jelenlegi területe az ere-

EZ IS A FŐVÁROS: UTCA A XVII. KERÜLETBEN
A legszebb kilátást a Panoráma-pihenő nyújtja

deti Kelenföld—Lágymányosnál jóval nagyobb.

És még néhány „leg”. Itt van a legtöbb új park: az Ifjúsági, a Jubileumi és a Hanoi park a legutóbbi években alakult ki. A kerület leglátogatottabb része a Gellérthegy a Citadellával és a Felszabadulási Emlékművel, a legszebb kilátást a városra a XI. kerületi Kamaraerdőnél a Panoráma-pihenő nyújtja.

Valóságos új nagyváros épült fel alig néhány évtized alatt — a XI. kerületiek azt mondják: Budapest másik 21 kerülete és Miskolc után a harmadik legnépesebb város Magyarországon. A „külön város” emlegetése kissé túlzás ugyan, mindenesetre azt mutatja, hogy erős a lokálpatriotizmus a sokfelől verbuválódott kerületben.

Kis házak a nagyvárosban

Ami a lokálpatriotizmust illeti, abban nincs hiány fővárosunk területileg legnagyobb kerületében, a XVII.-ben sem. Sőt: itt kétféle is található ebből a nemes érzélemből. Vannak, akik Budapest XVII. kerülete lelkes híveinek vallják magukat — mások viszont azt a hajdanavolt községet mondják szűkebb hazájuknak, amely immár negyedszázad óta megszűnt mint önálló földrajzi egység. Ebből adódik is némi sűrűlődség a „városiak” és a „falusiak” között, jöllehet ezek a sűrűlődségek nem mennek túl a kerület jövőjét illető elképzeléseken és — ami ezzel többnyire egyértelmű — a kerületi tanácsal és a tanácsokkal szemben támasztott követelményeken.

Néhány példa: vannak, akik az emeletes — sőt: sokemeletes — házakból álló városközpont felépítését tartják a legsürgősebb fel-

Főváros

A két legnagyobb

Fekete-fehér és a többiek

Négy községből egy kerület

hogy az itt lakó aktív keresők 86 százaléka a főváros más tájain dolgozik.

Négy községből, öt településből egyetlen fővárosi kerületet alakítani — papíron könnyű, a valóságban azonban kevés ehhez egy negyedszázad. Emeletes ház alig van, a negyedik öt éves tervben eredetileg 570 lakást akartak építeni a kerület leendő központjában, az egykori Rákoskeresztúr piactere körül. Később 400-ra módosították ezt a számot, de jó, ha 200 elkészül 1975 végéig. Ennél is sürgősebb azonban a csatornázás, ami teljesen hiányzik és a vízvezeték, amiből 1950-ben mindössze 65 kilométernyi volt a négy községben. Ma a kerületben 208 kilométer a vízvezeték hossza, a jövő év és az öt éves terv végéig 280 kilométer lesz. Nem kisebb gond az úthálózat: a 353 kilométernyi útból még mindig csaknem 300 kilométer földút. A lakásoknak csak 37,2 százaléka van vízöblítéses W. C. (amit egyébként magyaráz az a körülmény, hogy a kerületben levő 15 761 lakás közül 11 200 személyi tulajdonú házakban van).

Más gondok, közös örömök

Ami a XI. kerületben már természetes és magától értetődő — a XVII.-ben még távoli terv. Ott van Fővárosi Művelődési Ház és megfelelő kulturális lehetőség szinte minden üzemben, nem is szólva a két egyetemről — itt egyetlen művelődési ház van, 400 személyes színházteremmel és néhány kis helyiséggel, de klubéletre szinte sehol nincs lehetőség. Ott működik a Tétényi úti kórház és mellette korszerű szakorvosi rendelő, a kerületben pedig több másik rendelő is — itt tavaly nyílt az első szakorvosi rendelőintézet a jövőendő városközpontban. A XI.-ben a jövő év végén megnyílik a 20 ezer négyzetméter alapterületű szövetkezeti áruház — a XVII.-ben most épül a fedett, 1200 négyzetméteres csarnokszerű piac. Ott az új házakban már minden lakás távfűtést kap — itt még elemi közművesítési gondokkal küzdenek. Ott a Gellért és a Rudas fürdő — itt 4 millió forintért építettek uszodát az egyik iskolában. De már a kerület minden iskolás gyermeke úszni akar tanulni.

A különbségeket még hosszan lehetne sorolni. De mindezeknél fontosabb, hogy az egészséges lokálpatriotizmus, a szűkebb haza szeretete itt és ott egyformán erős. Az pedig sokra képes, terveken túl is nagyot tud lendíteni a kerület fejlesztésén.

VÁRKONYI ENDRE